

Dit kan misschien tot opklaring dienen.
Het spreekt vanzelf, dat wij ons niet geroepen gevoelen om de vroegere kerkelijke gestie van Dr van der Horst te verdedigen.

Maar zijn kerkelijke positie droeg toch een ingewikkelder karakter dan De Buskes dit en in zijn stukje in „W. en G.” en in dit schrijven — of schoon volkomen te goeder trouw — doet voorkomen.

Men spreekt van schismatische zijde heel druk over „bezwaarden”, die zich in onze kerken zouden bevinden.

Evenwel vergeet men de „bezwaarden” in eigen kerken. Die zijn er echter ook. „Bezwaarden” niet tegen Assen, maar tegen den gang van zaken in de schismatische kerken zelf.

Tot die bezwaarden heeft schier van meermalen ook Dr van der Horst behoord. En die bezwaren namen toe, toen die kerken zich hoe langer hoe meer bewogen in een richting, welke allerminst zijn sympathie had. Deze kerken hebben zich ontwikkeld in een zin, als hij in den aanvang nooit had kunnen denken. Daarin staat hij waarlijk niet alleen.

Maar genoeg.

Het komt voor ons hoofdzakelijk op het heden aan en niet op het verleden.

De Buskes heeft door bovenstaand schrijven zijn beschuldiging als zou men aan de Vrije Universiteit het Gereformeerde volk wat wijs maken, ingetrokken.

— Teleurstellend.

Stemde de discussie, welke wij met De Buskes voerden, tot voldoening, de houding, welke Dr van der Vaart Smit tegenover ons aanneemt, is wel teleurstellend.

Men zal zich herinneren, dat wij indertijd een waarschuwingsslein gaven tegen de artikelen van Dr v. d. V. S. in „Geref. Theol. Tijdschrift” betreffende den zoogenaamden Vroegdoop.

Inzonderheid hadden wij bezwaar tegen zijn stelling, dat de Doop aan ouders en kind samen bediend wordt.

Wij gaven ons voornemen te kennen om daarop te gelegener tijd terug te komen.

Intusschen werd het artikel van Dr v. d. Vaart Smit van verschillende kanten zoo sterk aangevochten, dat wij het onnoodig achtten deze nu ook nog eens te gaan bestrijden.

Wij brachten dit in een driestreep ter kennis van onze lezers.

Daarop zond Dr Smit ons een protest ter plaatsing.

Wij namen dit niet op, onder meer hierom niet, omdat wij, gelijk wij het uitdrukten, door niet-plaatsing hem een dienst meenden te bewijzen.

Wat toch was het geval?

In zijn protest kwamen kwalifikaties voor, aan ons adres gericht, waarvan Dr v. d. Vaart Smit, naar wij geloofden, bij rustige bezinning spijt zou hebben.

Wij wilden hem het onaangename besparen over die uitdrukkingen later zijn leedwezen openlijk te moeten betuigen.

Ware hij in zijn protest zakelijk gebleven, zoo zouden wij er niet aan gedacht hebben opnemering ervan te weigeren.

Hovendien konden die kwalifikaties nergens anders toe dienen dan om de discussie, gingen wij er op in, te vertroebelen.

Helaas is het tot de rustige bezinning, waarop wij hadden gehoopt, bij Dr v. d. V. S. niet gekomen.

In het eerste artikel van een nieuwe reeks in „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift” viel hij ons aan op een wijze, welke wij maar niet typeeren zullen.

Zijn aanval kwam hierop neer — wij zullen het maar netjes en berijmd uitdrukken — dat hij ons wilde eeren door ons te negeren.

Wie het in het oorspronkelijke wil lezen, verwijzen wij naar genoemd tijdschrift.

Vanzelf kan ons dit niet deren.

Maar wij willen toch ook niet verhelen, dat het zoo den verkeerden kant uitgaat.

En wij willen dan ook aanstonds verklaren, dat wij er niet aan denken hem met gelijke munt te betalen.

Wij kunnen als wij dit noodig oordeelen wel eens scherpe kritiek oefenen, maar te doen alsof onze opponent niet bestaat, durven wij als christen niet voor onze rekening nemen.

Misschien kan het zijn nut hebben om, nu bezinning uitloof en Dr v. d. V. S. zelfs veel verder ging, de bedoelde passage uit zijn protest thans te publiceren. Temeer, wij Dr Smit daaraan bijzonder veel schijnt te hechten.

Hij dan schreef woordelijk: „dat ik protesteer tegen de persoonlijke, hatelijke, hoonende wijze, waarop Dr Hepp als eindredacteur van „De Reformatie” meent, — gelijk nu en bij herhaling in het nummer van 27 Juli j.l. ten opzichte van een door mij geschreven artikel, onderlinge discussie te mogen voeren”.

Het abus als schreven we over zijn artikel in onze kwaliteit van eindredakteur laten we passeeren. De rubriek „Kerkelijk Leven”, waarin de discussie voorkwam staat geheel onder mijn persoonlijke verantwoordelijkheid.

Ernstiger zijn de kwalifikaties: persoonlijk, hatelijk, hoonend.

Wanneer we daarop ingingen, zouden we ons in klein gekibbel begeven en dat weigeren wij. Alleen dit.

In heel ons artikel wordt de persoon van Dr v. d. V. S. niet aangetast. We hebben ons niet schuldig gemaakt aan het euvel zijn karakter, zijn leven of iets van dien aard in het geding te betrekken. Dan zouden wij persoonlijk zijn geweest. Maar nu bepaalden wij ons tot zaken n.l. tot beweringen, welke hij had uitgesproken. We hadden het nergens anders over. Ook toen we het woord van een ander overnamen, dat Dr Smit in deze stond als een eenzame musch op het kerkelijke dak, ging het niet om zijn persoon, maar om zijn gevoelens, dat hij had kenbaar gemaakt. Zeer zeker hebben we ons eenige ironie veroorloofd. Maar ook deze gold weer niet zijn persoon, maar de stelling, welke hij verkondigde.

Daarom getuigen die kwalifikaties van een felheid, welke door niets te rechtvaardigen is.

Vanwaar die felheid, hebben wij ons afgevraagd. Wij weten hier niets met zekerheid, omdat wij persoonlijk niets tegen Dr v. d. V. S. hebben.

Wel hebben wij meer dan eens ideeën, door hem gepropageerd, moeten bestrijden.

Zoo b.v. de brochure over het vraagstuk van de Heilige Schrift, welke in de serie „Ons Arsenaal” verscheen en waartegen niet alleen wij, maar ook tal van anderen — wij noemen slechts Dr de Moor — groote bedenking hadden, een bedenking, welke door een later door hem geschreven brochure volstrekt niet werd weggenomen.

Wij zagen ons genoodzaakt te polemiseren tegen zijn artikelen „Vorm en Geest” eertijds in ons blad opgenomen, waarin o.a. uitingen voorkwamen, die het hoog geestelijk karakter van de aktie, door Dr Kuyper en de zijnen in de kracht Gods begonnen en voortgezet, miskenden en waarin hij het leven onzer kerken geheel verkeerd beoordeelde. Aan het einde van ons „contra” gaven wij echter nog de verzekering: „Hem in eenig opzicht te wonden was natuurlijk onze bedoeling niet. Alleen heb ik de dingen klaar en duidelijk willen zeggen. Niet alleen mijn verstand, maar ook mijn hart drong er mij toe”.

En waar hij nu weer ideeën inzake den Doop op het tapijt bracht, die o.i. onverdedigbaar zijn, moesten wij opnieuw waarschuwen.

Het is waarlijk onze schuld niet, dat wij herhaaldelijk tegen Dr Smit in het krijt moesten treden.

Nog minder was het onze lust.

Alleen liefde tot de waarheid en het belang onzer kerken dreeven ons daartoe.

Als Dr v. d. V. S. niet telkens met onbezonnen, onbezonnen, onrijpe gedachten kwam aandragen, zou hij van ons geen last hebben.

Maar wat wij gevaarlijk achten mogen wij voor-zooveel het aan ons staat geen kans geven te laten voortwoekeren.

Doch bij dat alles laten en lieten wij zijn persoon er buiten.

Nog eens: is daaruit de bitterheid te verklaren, waarmee hij zich tegenover ons uittiet?

Maar dan ligt de fout toch bij hem en wel hierin: dat hij personen en zaken niet onderscheidt.

Dan — niet om de discussie te openen of te heropenen schreven we dit.

Zoals gezegd heeft Dr v. d. V. S. in „Geref. Theol. Tijdschrift” een eerste artikel geschreven, om zijn gevoelens te verdedigen.

Wij beloofden onze lezers van het een en ander op de hoogte te stellen.

In dit artikel is Dr v. d. S. nog niet toe aan de stelling, welke inzonderheid door ons gewraakt werd en waaromtrent Dr Miedema in de „Groninger Kerkbode” schreef: „Eigenlijk is deze bewering tegen de Gereformeerde verbondsbeschouwing en wie in volen ernst dit beweert, moet eigenlijk wel eindigen met in den grond der zaak den kinderdoop te verwerpen”.

Wat nu dit eerste artikel aangaat — Ik laat het liever aan een ander over daaromtrent inlichting te geven.

Zeer geschikt lijkt mij daartoe het stuk van (Ds) B(roekstra) in de „Leidsche Kerkbode”, waarvan wij het volgende ontleenen:

Dr v. d. Vaart Smit heeft, zooals ge u nog wel herinneren zult, de vraag opgeworpen, of de vroegdoop wel aan te bevelen was. Er is nog al een enkel woord aan zijn adres gericht, dat van niet veel instemming met zijn betoog getuigde. Ook ik had gemeend u met een enkel woord te moeten inlichten en ge herinnert u wellicht, dat ik oordeelde, dat dr v. d. Vaart Smit een overwonnen standpunt aanviel. En o.a. heb ik de meening bestreden, dat onze Vaders in dit opzicht nog van Roomsche smetten niet vrij waren.

In ’t laatste nummer van ’t Theologisch Tijdschrift gaat nu dr v. d. Vaart Smit zijn standpunt verdedigen en vangt aan met te bewijzen, dat ’t heusch van hem nog zoo verkeerd niet gezien was, dat hij deze aantijging van met Roomsche overblijfselen beaamt te zijn, aan ’t adres van onze Vaders heeft gericht.

Ik zal over ’t vraagstuk van den vroegdoop in verband met wat dr v. d. Vaart Smit wil, in dezen brief niet schrijven. Dr v. d. V. Sm. is daar trouwens in zijn verweer nog niet toe gekomen. Ik zal ook niet alles be-

spreken, wat dr v. d. V. Sm. te berde brengt, zooals b.v. dat hij niet alleen staat, dat hij zelfs steun ontvangt heeft van docent van der Schuit, docent aan de Chr. Geref. Theol. School, en dat hij dezen steun „zeer gewaardeerd” noemt. Ik laat hem dit alles gaarne, al zal misschien menigen wel even verwonderd hebben opgezien, dat dr v. d. V. Sm. in zake den doop, juist in deze dagen, bij is met den steun, hem door docent van der Schuit verleend. Ik wil alleen komen op de poging, die dr v. d. V. Sm. doet om te bewijzen, dat het zuurdeeg van ’t Roomsche beginsel niet vreemd is aan de begeerte van den vroegdoop bij onze Vaders.

En om dit nu te bewijzen, gaat dr v. d. V. Sm. zijn pad eerst effenen door te poneeren, dat hij onder „de Vaders” verstaat ’t geheele Gereformeerde Volk in vroegere eeuwen. En dan trekt hij los met bewijs op bewijs, dat ’t Gereformeerde volk toch heusch zoo zuiver niet was.

’t Kan zijn, dat ik mij vergis, maar ik geloof, dat dr v. d. V. Sm. zich ’t op dit punt al te gemakkelijk heeft gemaakt en ik zou haast willen zeggen, dat hij bezig geweest is een open deur in te trappen.

Dat gevaar kon niet worden ontgaan, toen dr v. d. V. Sm. heel handig onder „de Vaders” heel ’t volk van Gereformeerden huize in vroegere eeuwen heeft verstaan.

Maar ik vraag mij af, of hij daardoor heel zijn betoog niet reeds van tevoren met vruchteloosheid heeft geslagen. Trouwens, ik meende, dat men dus van de opvatting was, dat onder „de Vaders” juist, als dergelijke vraagstukken in geding kwamen, de leidslieden werden verstaan.

Stel u eens voor, dat dr v. d. V. Sm. eens een resumé moest geven van de beginselen waaruit de Geref. Kerken tegenwoordig leefden. En dat hij dan met loslating van wat objectief vast ligt, ging opsommen wat temidden van de Gereformeerden nog wel tot openbaring komt, dan zal hij wel moeten toestemmen, dat we toch wel een heel eigenaardig beeld zouden ontvangen van wat de Geref. Kerken willen. Ja, als al wat gereformeerd heet, gereformeerd deed, ja dan zou ’t hier haast een volmaakt leven worden. Dan zouden we in ’t Noorden niet zien, dat in ’t midden der Geref. Kerken ongedoopte kinderen werden gevonden, en in ’t Zuiden, dat zooveel wel belijdenis afleggen, maar niet aan ’t H. Avondmaal deelnemen, enz.

Ea waar dr v. d. V. Sm. zich heeft laten verleiden zich op ’t leven van ’t Geref. volk ten opzichte van den doop te beroepen, tot bewijs voor zijn meening, meen ik dat hij zich op zeer glad is, zoo niet erger heeft gegeven.

Dr v. d. Vaart Smit moet b.v. eens bewijzen, dat wat onze Kerken in art. 56 onzer Kerkenordening hebben vastgelegd met Roomsche zuurdeeg is besmet en dat dus ook onze Synode van Arnhem anno 1902, zich hierin nog niet had gezuiverd, dan zouden we op dit punt verder kunnen komen.

Voorloopig zal ik nog maar, niet uit conservatisme, maar omdat ik meen dat dit ’t juiste standpunt is, aan de gedachte vasthouden, dat onder onze vaders niet ’t volk in ’t algemeen, maar wel degelijk de leidslieden van vroeger moeten worden verstaan. Anders is ’t gevaar zeker niet denkbeeldig, dat men de theorie naar de praktijk en niet omgekeerd de praktijk naar de theorie gaat vaststellen.

Met dit oordeel stemmen we gaarne in.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Duivelsche inwerpselen.

Met dezen naam duid ik, naar me toeschijnt, het best aan het smartelijk en benauwend verschijnsel in het zieleleven van Gods kinderen, en waaraan ook ernstiger naturen buiten den kring der oprecht-geloovigen niet vreemd schijnen, waaromtrent onze lezer B. te A. me eenige vragen deed.

Hij klaagt erover, dat hij reeds jarenlang gekweld wordt door plotseling, buiten en tegen zijn wil, in hem opkomende onheilge, goddelooze, somtijds zelfs godslasterlijke gedachten. Zulke gedachten en voorstellingen, die zijn ziel verschrikken en waartegen, schoon niet altoos even intens, al wat in hem is in verzet komt, dringen zich, zoo schrijft hij, het meest aan hem op in oogenblikken waarin zijn ziel haar aandacht poogt te richten op God of op de dingen Gods: onder het gebed, het lezen en hooren van Gods Woord, het gebruik van het H. Avondmaal e.d.

Hij deed daarbij de ervaring op, dat dit verschijnsel juist optrad, als hij vreesde dat het komen zou.

Veel had hij ertegen, gedurig nam hij zich voor er tegen op zijn hoede te zijn. Doch niets baatte. Integendeel, het dreigt hem moedeloos te maken in den strijd met de zonde. Het doet hem twifelen aan zijn kindschap.

Daarom vraagt hij, of dergelijke ervaringen bestaanbaar zijn met wedergeboorte en geloof in Christus: indien ja, wat dan de bedoeling Gods mag zijn, met het toelaten van zoo bang en bitter een lijden over zijn kind; en welke middelen van verweer een geloovige daartegen ten dienste staan.

Als ik me zel, om B.’s vragen, zoo goed als ik kan te beantwoorden, begin ik met de gulle erkenning, dat ik ze reken tot de moeilijkste, die we op het schemerig gebied van ons innerlijk leven ontmoeten.

Hierom zoo bij uitstek moeilijk, omdat de individueele, de zuiver-persoonlijke inslag, dien ons

zieleleven
tijd heel
B. schrij
Als hij
voordoet.
Eigenlij
heel inli
elkander
En dan
vertrouw
Daarbij
als ons
ontsteekt
schouwv
leiding e
draad in
eigenlij
Dit ge
vraag, w
mijn eige
Minder
B. klaagt
kort zegg
In het
houd ik
Met o
zijn ze v
te laten
hoe wel
hemel ka
En zul
puzzel z
Doch
Hij is
zonde li
mude; di
voor ’t v
betwist a
hoopte v
nu in d
bange er
En dat
zekeren,
ziel heel
welke b
is, dat e
loofs nie
Hepaah
Schrift k
zoover ik
den van
zelve ha
Doch
diepe ve
(Gen. 6)
heid onz
en van
te werke
(1 Kron.
boven al
onafhank
fontein”
prikkelin
Satan, o
onze eig
dige god
in ons o
En al
voorbeeld
terdaad z
er tal v
telijke e
beelden
en vijne
stek god
hoorden
Christus
Met ee
bekeering
dergelijke
toe, uit l
gelijke g
den wil
en gewil
Maar v
leven de
eigen da
als ze d
afschuw
niet in t
onbestaan
Integeen
wil er d
rechte be
den van
en lust
Al mo
ver ze n
ons hart
des doive
zou Sata
binnenste
getuigenis
en van d
in den v
hebben v
tuigenis
en van
Heiligen

rengt, zoals hij
steun ontvangen
ent aan de Chr
stem „zeer ge
gaarne, al zal
der hebben op
doop, juist in
door docent van
en op de poging
u, dat het zuur
eend is aan de
aderen.

d. V. Sm. zijn
at hij onder „de
meerde Volk in
s met bewijs op
heusch zoo zu
ik geloof, dat
te gemakkelijk
zeggen, dat hij
rappen.

toen dr. v. d. V.
heel 't volk van
wen heeft ver
heel zijn be
teloosheid heeft
en dus van de
juist, als der
de leidslieden

ens een resumé
de Geref. Ker
n met loslating
nen wat temid
tot openbaring
en, dat we toch
ontvangens van
al wat gerefor
ou 't hier haast
we in 't Noor
el. Kerken on
in 't Zuiden,
maar niet aan

laten verloiden
zichte van den
meening, meen
orger heeft be
wijzen, dat wat
rdening hebben
met en dat dus
02, zich hierin
re op dit punt

conservatisme
ndpunt is, aan
e vaders niet
de leidslieden
anders is 't ge
theorie naar
naar de theo

te in.
HEPP.

te toeschijnt,
auwend ver
kinderen, en
n den kring
hijnen, waar
baige vragen

arenlang ge
en tegen zijn
goddelooze,
n. Zulke ge
el verschrik
even intens,
dringen zich,
pp in oogen
cht poogt te
s: onder het
Woord, het

dat dit ver
de dat het
am hij zich
Doch niets
er zoo meer

in moedeloos
le. Het doet
varingen be
n geloof in
oeling Gods
ng en bitter
middelen van
ienste staan
oo goed als
e gulde
eijlijkste, die
ns innerlijk

ndat de in
g, dien ons

zieleleven — vergat men 't maar nooit! — al
tijd heeft, vooral bij verschijnselen als waarover
B. schrijft, zoo buitengewoon groot is.

Als bij twee hetzelfde zielkundig gebeuren zich
voordoeft, is het daarom nog niet hetzelfde.

Eigenlijk moet men elkander van zeer nabij en
heel intiem kennen, om op vragen als B. stelt,
elkander het antwoord te helpen zoeken.

En dan kan men het nog alleen doen in zeer
vertrouwelijk gesprek.

Daarbij komt, dat de Schrift ons over ervaringen
als ons nu bezighouden geen rechtstreeksch licht
ontsteekt, noch in openbarend woord noch in aan
schouwelijk voorbeeld. Slechts bij wijze van af
leiding en gevolgtrekking kunnen we hier den
draad in den doolhof vinden, en dan — ieder
eigenlijk nog alleen in zijn eigene.

Dit geldt dan vooral de tweede en de derde
vraag, waarin ik zoo vrij was B.'s schrijven, op
mijn eigen manier saam te vatten.

Minder de eerste, of ervaringen als waarover
B. klaagt, bestaanbaar zijn met — laat het me
kort zeggen — zaligmakende genade.

In het algemeen — dit in 't voorbijgaan —
houd ik niet van dergelijke vragen.

Met of zonder bewustheid van wie ze stelt,
zijn ze vaak niet vreemd aan de zucht om zich
te laten voorrekenen met hoeveel zonde en met
hoe weinig genade een mensch nog wel in den
hemel kan komen.

En zulke rekenschaars laat men het best met hun
puzzel zitten.

Doch zóó is de vraag door B. niet bedoeld.

Hij is geen rekenaar, die ten behoeve van de
zonde liefst zooveel mogelijk afdingt op de ge
nade; die om zooveel mogelijk ruimte te houden
voor 't vleesch, zooveel terrein als maar even kan
betwist aan den Geest. Hij een aangevochtene, die
hoopte een mensch in Christus te zijn, en die
nu in dit vertrouwen wordt geschoot door de
hange ervaring waarover hij klaagt.

En dan acht ik me gelukkig hem te mogen ver
zekeren, dat het tegen wil en dank door onze
ziel heerschen van zondige gedachten en gru
welijke beelden, op zichzelf volstrekt geen bewijs
is, dat de genade der wedergeboorte en des ge
loofs niet ons deel werd.

Bepaalde voorbeelden onder de heiligen der
Schrift kan ik hiervoor niet aanvoeren, wijl, voor
zoover ik weet, niemand hummer met zooveel voor
den van dergelijke ervaringen sprak, noch de Schrift
zelve haar mogelijkheid ergens uitdrukkelijk leert.

Doch wat het Woord ons openbaart: van de
diepe verdorvenheid onzer natuur door de zonde,
(Gen. 6:5, 8:21, Rom. 8:7), van de onvolkomen
heid onzer heiligmaking in dit leven (Rom. 7),
en van de macht des duivels om rechtstreeks in
te werken op onze gedachten en voorstellingen
(1 Kron. 21:1, Ez. 6:12) verheft het, dunkt me,
boven allen twijfel, dat of als een van eigen wil
onafhankelijke spontane opwelling uit de „onzalige
fontein" binnen in ons, of als een gevolg van
prikkeling der sluimerende „hegeerlijkheid" door
Satan, of als een inwepel des duivels, buiten
onze eigene verdorvenheid om, allerlei diepzon
dige gedachten en Godonteerende voorstellingen
in ons opkomen.

En al kunnen we nu in de H. Schrift geen enkel
voorbeeld aanwijzen, ten bewijze, dat dit ook me
terdaad zoo geschiedt, in alle latere eeuwen waren
er tal van oprechte kinderen Gods, die er smar
telijke ervaring van hadden. En onder die voor
beelden waren er niet zoo weinige, die bij vriend
en vijand het getuigenis hadden van een bij uit
stek godzaligen wandel. Zelfs predikers, die be
hoorden tot de eerste sterren aan den hemel van
Christus' kerk, hebben erover geklaagd.

Met een oprecht geloof en met een waarachtige
bekeering zou dit stellig moeilijk te rijmen zijn, zoo
dergelijke booze opwellingen, tot Godslasteringen
toe, uit het onder-bewuste van eigen hart, of der
gelijke goddelooze inwepelingen van Satan, door
den wil werden opgenomen, en daarmee bewuste
en gewilde uitingen der ziel werden.

Maar waar ze, in plaats van door het bewuste
leven der ziel te worden aanvaard en tot een
eigen daad gemaakt, juist omgekeerd, aanstonds
als ze door de ziel worden waargenomen, met
afschuw worden afgewezen en uitgestooten — is
niet in te zien, dat ze met zaligmakende genade
onbestaanbaar zouden zijn.

Integendeel, daar geeft de reactie waartoe de
wil er door geprikkeld wordt getuigenis van op
rechte bekeering, die immers een „haten en vlie
den van de zonde" is, en „een vreugde in God
en lust in alle goede werken".

Al mogen die booze opwellingen dus, voorzoo
ver ze niet omgaan buiten de verdorvenheid van
ons hart — en dat doen ze zelfs als inwepelingen
des duivels niet; want zonder onze verdorvenheid
zou Satan geen rechtstreekschen toegang tot ons
binnenste hebben — al een diep-verootmoedigend
getuigenis zijn van onze verworping door de zonde
en van de onvolkomenheid onzer vernieuwing. —
in den weerzin en het verzet waarop ze stuiten,
hebben we een even waarachtig en krachtig ge
tuigenis voor onze oprechte liefde tot onzen God
en van onze aanvankelijke vernieuwing door den
Heiligen Geest.

Dit als antwoord op de eerste vraag.

Dat op de tweede en derde, D.V., in een vol
gend nummer.

V.
Correspondentie v. W. te A. Bij nadere over
weging blijkt me uw tweede vraag toch te ver buiten
de grenzen van deze rubriek te liggen, om haar hier te
beantwoorden. 'k Hoop het in een particulier schrijven
te doen.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

Gera Kraan-v. d. Burg: „Knotwilgen".

Mevrouw Gera Kraan-v. d. Burg, schrijfster van
verschillende schetsen en novellen en alszoodanig
in onzen christelijken kring een goede bekende,
heeft na deze studiën-met-de-pen thans tot grooter
compositie zich gezet en een roman gegeven,
die onder den titel „Knotwilgen" is verschenen.¹⁾

Wat we van haar voorarbeid in tijdschriften
kenden deed hopen, dat een roman van haar hand,
zoo die te eeniger tijd kwam, zou zijn: in de
eerste plaats een positief christelijk boek en voorts
een roman, in welks vorm en bewerking de trek
ken van het beeld der nieuwere romankunst te
herkennen zouden zijn. Met andere woorden, we
verwachten een proeve van christelijke roman
kunst, voldoende aan de eischen, die we bij her
haling als inherent aan dit begrip hebben be
redeneerd.

Het is daarom een genoegen, dit artikel te kun
nen beginnen met de mededeeling, dat inderdaad
deze verbeelding aan die verwachtingen beantwoordt.
„Knotwilgen" is een christelijke roman, die een
bijdrage tot de christelijke romankunst mag worden
genoemd. En, al is het dan dat bij een bespreking
enige opmerkingen van critischen aard niet achter
wege kunnen blijven, in het feit zelf ligt gereden
grond tot dankbare erkenning. Want, bij alle waar
deering voor den arbeid van onze christelijke schrij
vers en schrijfsters, onze christelijke romankunst
is nog niet tot zulk een bloei gekomen dat niet
elke nieuwe ontluiking ons van harte welkom zou
zijn.

„Knotwilgen" dan is een christelijk boek, omdat
het de worsteling uitbeeldt om geloofsverzekerd
heid en om vrede met God in den weg, dien het
Hem belijft te doen gaan, en het is een roman
van den nieuwere tijd, omdat hij psychologisch
een actueel gegeven bewerkt.

Hoofdfiguur is Suffrida van Dalen, wier geeste
lijke ontwikkeling wordt geteekend, van haar jonge
meisjesjaren af, tot ze, door het leven gerypt en
door lijden gelouterd, de plaats vindt, die God
haar klaarlijkheid heeft toebedacht.

Ze is een dochter van een rijken houthandelaar
in IJmen, een plaatsje, waar de bevindelijke vroom
heid den boventoon heeft. Janus van Dalen is
een goed-Gereformeerd man, maar de geest in
zijn huis van betrekkelijke weelde (er is een piano,
de meisjes rijden op een fiets) is den broederen
veel te licht. Zwarteweg en Barreveld en „meneer"
Sardijn, typen van „het doorgeleide volk" ver
zuimen niet, telkens en telkens weer daarop te
attendeeren met bekrompen, maar in hun scherpte
vlijmende opmerkingen.

Suffrida heeft het in die atmosfeer benauwd en,
binnen de bescheiden mogelijkheden van het IJmen
sche leven een „opstandige", voelt ze zich steeds
meer van „het volk" vervreemden, hoe jong ze
ook is. Wel is er, naar de beschermende taxatie
van een oude nicht uit den Barreveld-kring bij
haar eenige „werking van binnen", maar dat is
een schuchter zoeken naar houvast, een gezonde
kieming, die juist daardoor in de omgeving van
„het volk" niet aarden kan. „Zóó wezen wil ik
niet...." beken ze zich zelf. „Zóó niet....
maar Jezus kan ik niet missen".

Vader van Dalen staat tusschen de beide legen
stellingen in. Hij geniet van de „leerzame" dogma
tische prediking van De Alewijn en voelt zich
daarbij beter thuis, dan bij de perkamenten van
Zwartewegs gezelschap. Maar aan den anderen
kant gaan hem de wenschen van Suffrida, die
studeeren en de H.B.S. bezoeken wil, ook weer
veel te ver. Als ze bij hem op kantoor komt, wat
boekhouden leert en wat van de moderne talen,
ontwikkelt ze zich meer dan genoeg. „Flink in
de huishouding is nummer één" besluit hij. En
wat betreft Suffrida's houding tegenover Bar
reveld en de zijnen, hij begrijpt haar tegenzin wel,
maar vergoelijkt: „Je kijkt alleen naar de buiten
kant.... maar de kern is goed".

Onder deze verhoudingen is Suffrida's meisjes
tijd voor haar een moeilijke periode: ze is onbevredigd
en daardoor ontevreden; ze zoekt naar hogere
dingen en wordt afgeschrokken door de practijk,
die ze ziet bij hen die in hun gevonden-hebben
roemen; ze heeft behoefte aan inhoud voor haar
leven en voelt zich leeg en eenzaam.

Dan — onverwacht — komt ze te staan voor het
vraagstuk der liefde. De zoon van een goeden klant
van Van Dalen vraagt haar ten huwelijk. Maar, na
een korte kennismaking wijst ze hem af, zonder
nawijsbare reden egenlijk (en daardoor tot kwalijk

verholten ergernis van haar vader-zakezman) alleen,
omdat ze in den jongeman niet vindt de beslist
heid, die zij meent noodig te hebben. Intusschen
maakt deze omstandigheid, waarin ze door nie
mand begrepen wordt, haar nog eenzelliger dan ze
al was. Ze krijgt zonderlinge afflures: een niet
zich bekommeren over haar kleeding, een prikkel
baarheid, die haar omgeving wanhopig maakt, een
verzet-stemming, die soms tot onaangename con
flicten leidt.

Ten slotte krijgt ze 't gedaan, dat ze mag stu
deeren. In het naburige stadje neemt ze les in
't Duitsch, ten einde zich voor de middelbare acte
te bekwaamen. Daar, in de club van medeleerlingen,
wordt ze andermaal voor de beslissing van een
antwoord gesteld, als een der cursisten, een jonge
man, dien ze meende met haar vriendschap te
hebben geholpen, meer wil dan vriendschap. Maar
ze komt tot de verkillende zekerheid voor zich
zelf dat zijn liefde niets is dan hartstocht en ze
maakt bruto een einde aan de verhouding. Weer
is ze een illusie rijker geworden en nog meer trekt
ze in zichzelf zich terug.

Dan is ook haar besluit genomen. Ze zal haar
eigen weg vinden en zoeken in dien weg voor an
deren nuttig te zijn. Op de colleges, die ze volgen
gaat, ontmoet ze een meisje van gelijke mentaliteit,
maar veel verder gevorderd in emancipatie-begrip
pen en onbetwist haar meerdere. Met deze vriendin
praat ze veel, vooral ook over de houding in en
tegenover het leven en die gesprekken voeren ook
tot een handelen over geestelijke dingen. Dan be
merkt Suffrida hoe ook dit moderne meisje het
verlangen kent naar God, en zich godsdienstig
noemt, maar ze ziet, dat deze godsdienst van den
„nieuwen mensch" een gansch andere is dan die,
welke de Bijbel haar leert. En dan wordt het de
moeilijkheid van deze periode van haar leven dat
ze getuigen moet en niet getuigen kan.

Eindelijk vinden we haar als leetares aan een
Gymnasium, nu gelukkig in haar arbeid, haar aan
gewezen levensdoel. En juist dan komt de echte
liefde in haar leven in den persoon van een col
lega. Ze meende dat ze een Walkyre was, een
onoverwinnbare, en in die overtuiging voelde ze
zich trots en sterk — maar voor de liefde, die
met onweerstaanbare kracht haar dwingt, moet
ze bukken. En dan beseft ze, hoe niet in haar
Walkyre-ideaal, maar in het leven van vrouw en
moeder haar groote geluk liggen zal.

Evenwel — Gods weg leidt anders. Haar ver
loofde wordt ziek, juist als ze met het oog op
't aanstaand huwelijk haar betrekking heeft neer
gelegd. Samen met hem gaat ze naar het ouder
lijk huis te IJmen en daar verzorgt ze hem, dage
lijks. Rijk zich ontplooiend, in een steeds inniger
elkander verstaan, groeit daar hun liefde, te ster
ker, naarmate ze beiden gaan inzien, dat hun
huwelijk nooit een werkelijkheid worden zal. In
deze maanden van smartelijk geluk wint Suffrida
de overtuiging, dat hun liefde sterker is dan de
dood, omdat ze „in Christus rust". Als boven de
aarde uitgedragen voelden zij beiden zich met hun
liefde, waarin zich al meer van 'themelsche kris
talliseerde". En zoo kan het, dat ze straks, met
een glimlach hem de oogen sluit voor immer,
fluisterend zijn troostwoorden: „Wat blijft is veel
meer, dan 'tgeen wegvallt".

Maar dan — de leegte. Alles weg uit haar leven:
haar studie, haar belangstelling, de toegewijde zorg
voor hem — leeg staat ze en alleen. Tot ze, door
een toevallige omstandigheid, in een nacht, die zwart
is van zorgen, ineens haar roeping zich gewezen
ziet: zich wijden aan den arbeid onder meisjes,
die dreigen in het leven onder te gaan. En dan
herinnert ze zich een gesprek met haar verloofde
over de knotwilgen aan den slootkant. Toen had
ze gezegd, dat niet de menschenlevens als knot
wilgen met opzet klein gehouden worden. Nu glim
lacht ze: „Knotwilgen worden wel klein gehouden,
maar ze zijn toch elk jaar opnieuw weer groen".

In geregeld verband gezet, is zoo de inhoud
van dezen roman en zelfs een overzicht-in-groote
trekken, als we nu gaven, kan doen zien, dat er
veel, heel veel moois is in dit boek. Het behandelt
een in de moderne romankunst zeer actueel ge
geven: de vraag naar een bevredigende levens
houding voor het meisje en de jonge vrouw. En
het stelt de situatie geheel, zooals de moderne
roman die kent, uitgaande van de vrijheidsbe
geerte en het verheerlijkte ideaal van zelfbestem
ming. Inzoverre is het dus een boek, waarin we
de trekken der nieuwere romankunst onmiddellijk
herkennen. Maar — en dat maakt den roman tot
een christelijk boek — hij stelt deze quaestie
in hooger licht, als hij de bestemming aanwijst,
die God heeft bepaald, gansch anders dan die,
welke Suffrida zich had gedroomd en niet dan
door een weg van smartelijk lijden haar duidelijk
geworden. Metterdaad brengt dus deze roman een
behandeling van het meest actuele romang-geven
in positief christelijken geest, aldus stellig beant
woordend aan de directe eisch, die aan de chris
telijke romankunst gesteld worden moet.

Daarin nu ligt allereerst een element dat erken
ning en dankbare waardeering verdient.

En dan zijn er tal van bijzonder goede frag
menten. Om slechts enkele te noemen: voortreffelijk

¹⁾ Uitg. van G. J. A. Ruys C.M., Zeist.